

КИТАЙ – МВФ: ДОСВІД ТА РЕЗУЛЬТАТИ СПІВРОБІТНИЦТВА

У грудні 2018 р. Китай святкуватиме 40-річчя з початку проголошення політики реформ та відкритості. Це дійсно є справжнім святом для Китаю, оскільки за 40 років реформ ця країна досягла нечуваних результатів. З відсталої країни, яка здавалося не мала жодного шансу вирватись з прірви бідності та масового зубожіння, проте, завдяки розсудливій, прагматичній та далекоглядній політиці керівництва країни та титанічних зусиль китайського народу, стала другою за обсягом ВВП країною в світі, що здатна виробляти найсучасніше обладнання та техніку. Основним досягненням політики реформ та відкритості є визволення 500 млн. чоловік з лещат бідності. Ще 30 млн. громадян Китаю перебувають на рівні бідності, що становить 2,3% населення, проте голова КНР Сі Цзіньпін заявив, що до 2030 р. з бідністю має бути покінчено. І якщо навіть одна людина залишиться бідною, то він вважатиме, що уряд з поставленою задачею не справився.

Дослідженню проблематики китайських реформ присвячено багато наукових досліджень як вітчизняних так і іноземних науковців, що безумовно є цінним надбанням як вітчизняної так і світової науки. В той самий час дослідженню питання співпраці Китаю з МВФ приділено недостатньо уваги. Хоча очевидно, що Китай не міг розвиватися без співпраці з МВФ. Ця робота має певною мірою розкрити суттєві аспекти відносин Китаю та МВФ.

Отже Китай успадкував своє членство в МВФ від Китайської Республіки, якою тоді керувала партія Гоміндан і яка набула членство в МВФ з моменту створення цієї організації в 1944 р. Тривалий час стосунки між Китаєм та МВФ перебували в «тіні», оскільки інтереси сторін були діаметрально протилежними. Ідеологія економічного лібералізму та вільного курсоутворення, яку сповідував МВФ, не відповідала ідеології розвитку комуністичного Китаю. Однак ситуація почала змінюватись по мірі розгортання політики реформ в Китаї, що супроводжувалась запровадженням ринкових засад функціонування економіки та активною зовнішньоекономічною діяльністю китайських підприємств. Після вступу в 2001 р. в СОТ, Китай почав посилювати свою присутність на світових ринках і ринках розвинутих країн в тому числі, що загострювало конкуренцію між КНР та розвинутими країнами, в першу чергу зі США. США звинуватили Китай в порушення IV статті Угод МВФ в частині маніпуляції обмінним курсом. В США вважали, що обмінний курс юаня до американського долара є заниженим, що створювало конкурентні переваги для китайських товарів на зовнішніх ринках та ринках США, зокрема. Для набуття підтримки в цьому питанні США залучали МВФ для критики валютного режиму китайського юаня.

Тому стосунки між Китаєм та МФВ почали активізуватися не в традиційний спосіб, як це відбувалось із більшістю країн, що розвиваються, коли останні звертались до МВФ як до кредитора останньої інстанції задля отримання фінансової допомоги. Відомо, що МФВ надає фінансову підтримку лише на певних умовах. Як правило МФВ пропонує стандартний пакет порад, зокрема: обмеження споживання, обмеження державних витрат, високий рівень процентної ставки та вільний обмінний курс валюти. МФВ мало надає уваги особливостям функціонування певної країни, тому ефективність порад МФВ є низькою. Китайський уряд не влаштовувала така політика МВФ, тому Китай практично не звертався до МВФ задля отримання фінансової підтримки.

Однак критика з боку США та МВФ щодо валютного режиму китайського юаня примусила керівництво країни активізувати контакти з МВФ. Для захисту своїх інтересів Китай обрав МФВ в якості платформи для поширення свого бачення щодо питань міжнародної торгівлі, режиму обмінного курсу. Зокрема на критику щодо заниженого курсу юаня Китай протиставляв наступні аргументи. Керівництво Китаю постійно нагадувало, що Китай є країною що розвивається, хоча й найбільшою, тому рекомендації МФВ щодо вільного курсоутворення та руху капіталу не можуть бути реалізовані в країні. Як країна, що розвивається, Китай вимагав поступок з боку МВФ щодо курсоутворення. Враховуючи, що Китай не звертався до МВФ за фінансовою підтримкою, МВФ не мав реальних важелів примусу щодо девальвації національної валюти.

Проте події, що розгортались в 1998 р. під час азійської кризи, примусили переглянути політику Китаю щодо обмінного курсу китайського юаня. Зміна пріоритетів Китаю щодо валютної політики стосувалася не питання девальвації китайського юаня, а була спрямована на посилення ролі юаня в світовій економіці. Китай обґрунтував свою позицію наступним чином, мовляв домінування американського долара в світовій торгівлі та фінансах несе загрозу стабільності як світовим фінансовим ринкам так і світовій економіці в цілому. Відповідно, світова фінансова система потребує реформування, зокрема в царині диверсифікації резервних валют, міжнародних засобів платежу та зменшенні ролі американського долара в міжнародних розрахунках та торгівлі. Китайський уряд запропонував більш активно використовувати юань в міжнародних операціях. З цією метою була розгорнута програма інтернаціоналізації китайського юаня. В рамках цієї програми Китай уклав з 21 центральними банками інших країн угоди з валютних свопів, що значно активізувало використання юаня в міжнародних розрахунках. Китайський юань почали використовувати в якості резервної валюти національні банки інших країн. Якщо в 2000 р. обсяг доларових резервів становив 71,1% від обсягу світових резервів, то в 2014 р. цей обсяг доларових резервів знизився до 60,9%. Обсяг світових резервів в євро зріс до 24,4%, в японських єнах знизився до 3,9%. Хоча обсяг світових валютних резервів в китайських юанях становив лише 1,57%, проте він значно зріс у порівнянні з попередніми роками. Керівництво Китаю усвідомлювало, що лише валютними свопами не можливо

збільшити застосування китайського юаню, оскільки обмежена конвертованість юаня стримує цей процес. Починаючи з 2005 р. Китай поступово починає лібералізувати валютний режим. Спочатку запроваджується валютний коридор, пізніше курс керованого плавання юаня, та зрештою курс вільного плавання. Успіхи в реформуванні системи курсоутворення були оцінені в МВФ і в листопаді 2015 р. Дирекція МВФ прийняла рішення про надання китайському юаню статусу резервної валюти, яке вступило в дію в жовтні 2016 р.

Іншим об'єктом уваги Китаю стала політика нагляду МВФ. Керівництво Китаю вважало, що МВФ занадто багато уваги приділяє нагляду за країнами що розвиваються, та країнам з ринками, що зароджуються. Китай тривалий час намагався донести до керівництва МВФ, що країни, що розвиваються, не можуть створювати загрози для світової фінансової системи, оскільки їх економіки є достатньо слабкими і не несуть загрози глобальній стабільності. Китайське керівництво вважало, що загрозу глобальній економіці та фінансам створюють розвинуті країни, оскільки вони мають потужний вплив на світову економіку. Розвинуті країни керівництво Китаю віднесло до категорії системно важливих країн, оскільки вони мають безпосередній вплив на світову економіку. Голова Народного банку Китаю Сянлун Дай ще в 2002 р. відмічав, що в своїх звітах *World Economic Outlook* та *Global Financial Stability Report* МВФ фокусує увагу на економіках окремих країн, і йому бракує багатостороннього аналізу. Він також зауважував про недостатність нагляду за економічним станом розвинутих країн, коливаннями курсів провідних валют, а також рухом капіталу в валютах цих країн. На його думку більш глибокого аналізу потребують фінансові ринки, де відбувається перерозподіл світових фінансових ресурсів. Крім того керівництво Китаю вдавалось до критики США за їх необмежену політику запозичень, яка призводить до зростання зовнішнього боргу США, що несе системні ризики світовій фінансовій системі.

Керівництво МВФ вимушене було прислуховуватись до критики з боку Китаю та його пропозицій щодо реформування діяльності МВФ та світової валютної системи, оскільки на відміну від інших країн, що розвиваються, Китай не просив коштів від МВФ. Більше того, Китай виступав інвестором МВФ, оскільки за роки реформ накопичив потужні золотовалютні резерви. В 2009 р. Китай викупив облігації МВФ на загальну суму 50 млрд дол. SDR.

Іншим об'єктом критики МВФ з боку Китаю стала система розподілу голосів в управлінні МВФ. За існуючою практикою на розвинуті країни припадає 60% голосів, де 17% належить США, в той самий час на країни, що розвиваються, припадає 40%, де Китаю належить менше 6%. На думку Китаю система розподілу голосів в МВФ має бути більш справедливою. Управління МВФ має бути більш рівним, інклюзивним та впорядкованим. Азійська та світова фінансові кризи засвідчили нездатність МВФ своєчасно виявляти кризові явища та ефективно боротися із кризою. В більшості випадків країни, що зазнали негативного впливу фінансових криз, вимушені були вдаватись до безпрецедентних девальвацій національних валют та самотужки «лікувати

рани». На думку керівництва Китаю МВФ потребує перерозподілу голосів на користь країн, що розвиваються, що має сприяти більш справедливому управлінню організацією та розподілу фінансових ресурсів.